Miro

1940 — 1955

NOLIT

32

MIRO

1940 — 1955

MALA UMETNIČKA
ENCIKLOPEDIJA

Naslov originala

MIRÓ

1940 — 1955

par
GUY WEELEN

FERNAND HAZAN
35-37, Rue de Seine, Paris VI

MIRO

1940—1955

TEKST
GIJA VELENA

NOLIT/BEOGRAD
1961

Prevela:
Dr KATARINA AMBROZIC

Štampa tekstova
Beogradski grafički zavod

Uvek nalazimo ono što smo i očekivali. Miroove slike nastale pre 1924 — pre godine zvaničnog rađanja nadrealizma — bile su već po duhu nadrealističke. Ovaj pokret delovao je na slikara kao katalizator, jer se u ovim godinama, za njega od najvećeg značaja, polako izgrađivao njegov rečnik i oslobođala njegova likovna sintaksa.

Od svih sredstava koja su na raspolaganju jednom umetniku Miro je — shodno svojim prirodnim naklonostima — odabrao liniju i mrlju. Ispoljavao je takođe i naročitu sklonost za gibak, promenljiv prostor. Menjajući ih i interpretirajući pod uvek istim, a uvek drukčijim aspektima, Miro ova sredstva podešava u kombinacije koje se u toku čitavog njegovog dela stalno obnavljaju.

Na osnovnim temama: noći, zvezdama, mesecu, ženama, Miro stvara svoju mitologiju, dajući svojim bogovima i život i smrt. Neka reska ironija provlači se kroz njegova dela, ali se u njima često nalazi i jedan tragičan smisao. Miro je, naravno, mračnog raspoloženja. Ništa ne valja na ovom svetu! Zar ne postoji čudna razdaljina između zvezde

i čoveka? Ona je odviše blizu da bi bila bezopasna. A ova žena koja odlazi trčeći na glavi, zar ona ne ostavlja u prostoru zabrinjavajući svetlucavi trag? Miro je jedan od slikara koji je najbolje preneo nespokojstvo noći, kada se u pustošnom polju, pod metalnim sjajem meseca, odjednom jave priviđenja. U svojoj težnji da se sjedine, njegova bezuda bića, pod udarcima neprijateljskih sila koje ih trzaju tamo-amo, ne uspevaju u tom nikada potpuno. Tada počinje neka vrsta plesa sačinjenog od dodira, kao u ogledalima u kojima se ogleda samo trenutak pokreta koji ih oživljava, samo deo njihovih pojava. Osuđena da se nikada ne spoje, ova neoblikovana ili nedovršena tela neće nikada imati senke. Kad Miro pristupa novom raspoređivanju delova svojih figura, on svakom od njih nameće različitu čvrstoću. To su bića rastrgana zauvek.

•

Miro je sam rekao da ga nebo duboko uzbuđuje. Često je slikao sazvežđa, zapisivao na čelo svojih ljudi i žena jednu zvezdu, koja ih je umesto da vodi, izgleda, zaslepljivala da bi izgubili svoj put. Njih privlače prostrani horizonti, u koje poniru i gube se. Ljudi, žene ovde se rastaču, gube svoju koheziju razbijenu u zvezdanim pokretima.

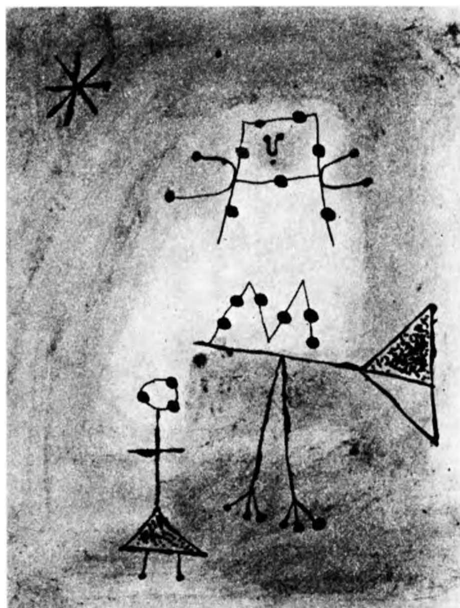
Ne treba misliti da znamenje kod Miroa, pošto se imenuje, zadržava i svoje značenje. Znak »zvezde«, na izgled jasan, može pod njegovom rukom, u njegovoj svesti da bude ne-

CRTEŽ. 1950.

što sasvim drugo. Postoji kod Miroa neobična i poetična izmena očiglednosti. On pristupa dvosmislenom, tajanstvenom govoru izvanredno poetičnom. U čitavom njegovom opusu otkriva se takođe čitav aluzivni sistem erotične vrste. Ovaj erotizam ostaje latentan, jedva dodirnut, sugeriran. Nikada nije grubo ili čak vulgarno saopšten. U njegovim različitim poduhvatima, ne zamišljamo Miroa kao opsednutu ličnost. Izgleda da ništa nije znao o psihoanalitičkim analogijama. Međutim, seks je za njega elemenat lirskih izliva, sredstvo kojim se dospeva u srećan zanos, način da se razbiju norme realnosti, da se razruše kategorije i poremete klasifikacije.

Duh ovog slikara takav je da on može — da bi mogao da se vine — da nađe negde kraj sebe neki elemenat koji izaziva ono lucidno oduševljenje bez koga ne može da priđe poslu. Izgleda da ga Miro ne odabira. Zahvaljujući privlačnoj čari pesnika, taj elemenat sam dolazi k njemu. Neočekivano, sreće ga on na zaokretu puta. Zar nije na slici upotrebio žicu, parče kanapa ili otisak ruke? Zar nije osnovni motiv jedne njegove litografije zgnječena kutija sardina koja još ima i ključ, baš onakva kakve viđamo bačene na zapuštenom terenu. Ovi materijali su ostaci stvari koje imaju svoju dugu istoriju, ona im je utisnula tragove, ožiljke. Zar ih treba sasvim napustiti? Treba li da ih svi zaborave? Zar ne zaslužuju ni jedan pogled? Srećom, Miro prođe, primeti ih i »ubere«. Ponovo uzete, oživljene toplinom njegove ruke, uključuju se u nov život, u nov poredak. Suprotno

CRTEŽ TUŠEM. 1949.

postupku nekih savremenih umetnika, Miro ne gaji prema stvarima poštovanje puno obzira. Naprotiv, on ih savija, preinačuje, menja, zaseca ili cepa, i uvek na njih stavlja svoj pečat. Ova borba protiv smrti, protiv poniženja, uvek je uzbudljiva i poetična. Granice između života i smrti nisu konačne.

CRTEŽ. 1950.

Kada je 1950. god. Miro počeo da se bavi skulpturom, shvatio je i nju u ovom smislu. On uklapa raznorodne predmete sakupljene za vreme šetnji. Tako obruč burenceta postaje ubrana haljina andaluzijske igračice. Nekoliko mrlja boje na drvenoj račvi, nekoliko znakova na držalu, i evo pojavljuje se boginja neke izgubljene i ponovo otkrivene civilizacije.

Oko 1942. god. Miro počinje da se interesuje za keramiku. Njegov stari prijatelj Artigas bio je čarobnjak, a Miro je izigravao šegrta. Ova umetnost vatre, čiji su rezultati

uvek neizvesni, uvek puni iznenađenja, zadivljavala ga je. Od ovih početaka, iz kojih je đavo udaljen, Miro ne prestaje da se igra vatrom. Nedavno je izveo za sedište UNESCO-a u Parizu jedan divan zid na kome je materija naizmenično glatka — hrapava, kao površina od sunca nabubrelog paradajza. Miro u svojoj keramici pokazuje isto ludovanje mašte. Otrgnute iz dvodimenzionalnog prostora slike, njegove figure poskakuju i guraju svoj zamašan trbuh u trodimenzionalni prostor skulpture. I ovde je Miro umeo da ispolji svoje poreklo. Često njegove žene ukrašene čakljama, njegovi izmišljeni predmeti upotpunjeni rogovima izražavaju čudan odnos sa narodnim sviralama, koje je kao zadivljeno dete nalazio po balearskim vašarima.

Kakvo mesto u savremenoj umetnosti zauzima Miroovo delo, koje se nadvilo nad čitavom polovinom veka? Nameće se odgovor: delo usamljeno i izuzetno. Bilo bi teško uočiti direktan uticaj, osim možda na Caldera (Kalder) i Gorkyja (Gorki). Mada su ga potkradali, njegov uticaj je rasplinut. Miro je postigao takav likovni jezik koji uprkos svom izgledu poseduje veliku plastičnu preciznost. Niko nije bolje od njega razvio dar ili nauku postavljanja formi i boje na najekspresivniji način. Upustiti se u to, pozajmljujući njegovo oružje, bio bi poduhvat bez sutrašnjice, a to je uzdržalo i najlakomislenije. Miroova prevelika sloboda, njegova sklonost ka veselim preteranostima, ka gestu i spontanosti, njegovo preziranje uobičajenih slikarskih pra-

LITOGRAFIJA IZ ALBUMA XIII. 1950.

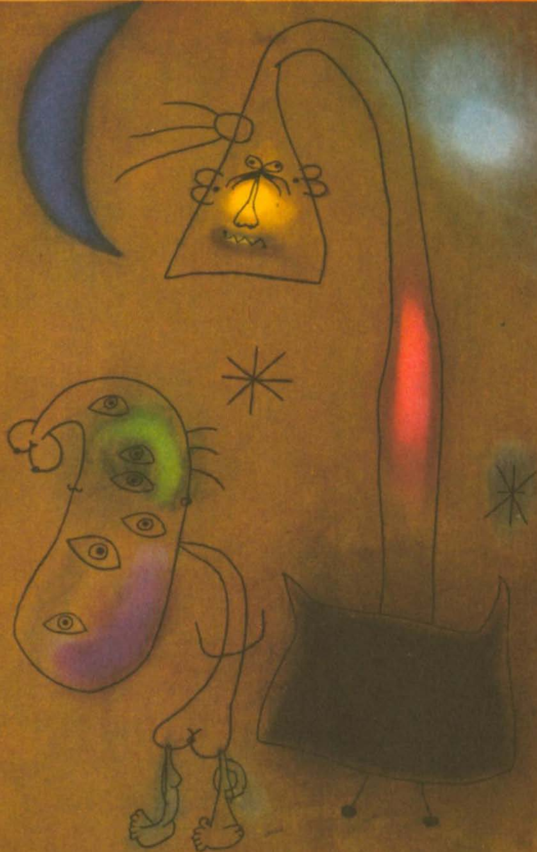
vila umnogome su doprineli obnovi slike, onakvoj kakva se javlja u sadašnjoj mladoj umetnosti. Bez njegovog dela lice savremene umetnosti bilo bi nepotpuno, nedostajalo bi mu jedno oko!

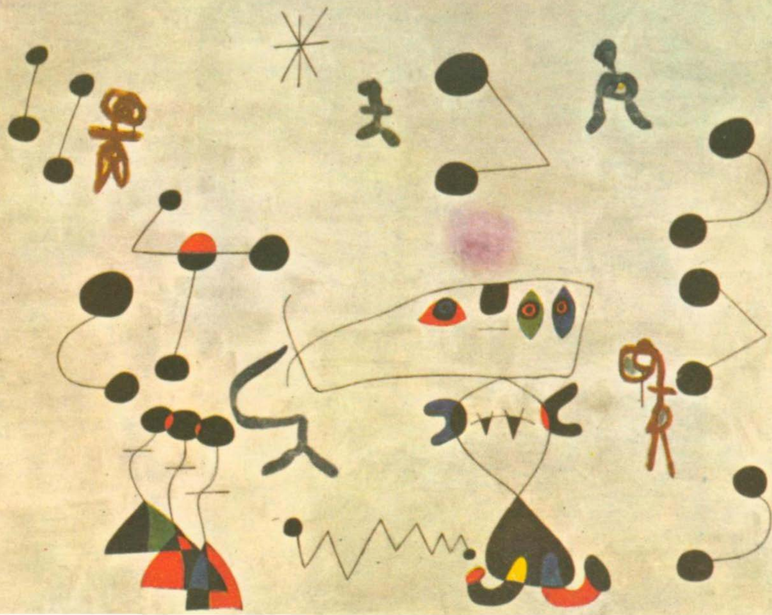
Mada se od 1930. god. Miro zvanično udaljio od nadrealističkog pokreta, ipak je, izgleda, ostao veran stavu koji je tako izvanredno definisao Breton u svom drugom Nadrealističkom manifestu: »Sve navodi na pomisao da postoji izvestan stupanj shvatanja na kome život i smrt, realnost i mašta, prošlost i budućnost, saopštivo i nesaopštivo, vrh i podnožje, prestaju da se smatraju kao suprotnosti. Prema tome, uzalud bismo tražili drugi neki pokretač za nadrealističku aktivnost osim nade da će se odrediti taj stupanj.«

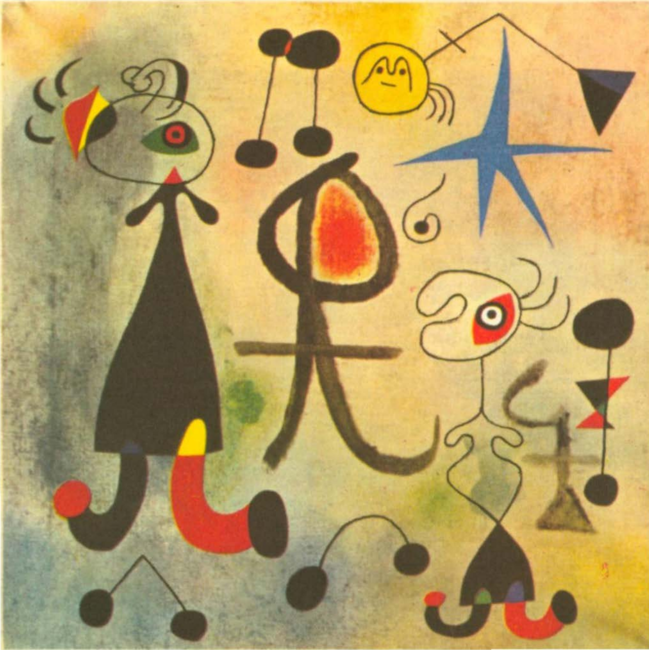
REPRODUKCIJE

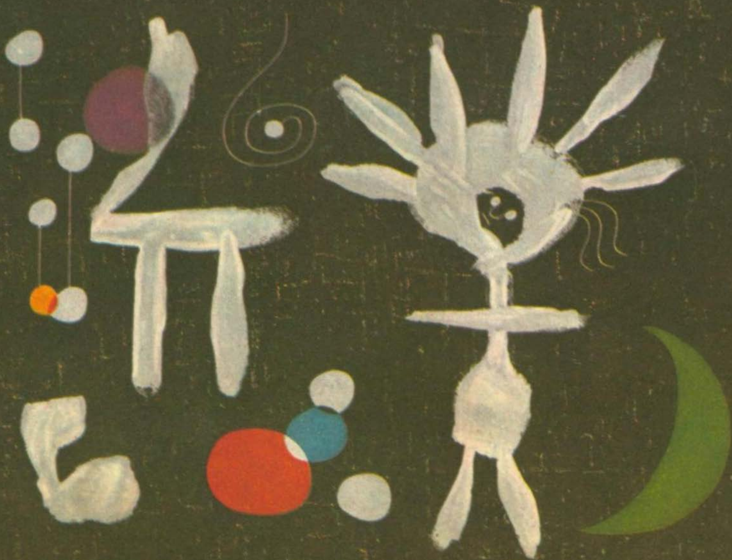
1. KOMPOZICIJA. VARENŽVIL-SIR-MER. CRTEŽ OLOVKOM. 1940.
2. FIGURE U NOĆI. PASTEL I GVAŠ NA VELUR-PAPIRU. 1942. *Privatna kolekcija, Pariz.*
3. ŽENE U NOĆI. ULJE. 1945. *Galerija Megt, Pariz.*
4. NADA. ULJE. 1946. *Privatna kolekcija, Pariz.*
5. JUTARNJA ROSA NA MESEČINI. ULJE. 1947. *Privatna kolekcija, Pariz.*
6. CRVENO SUNCE NAGRIZA PAUKA. ULJE. 1948. *Kolekcija F. Graindorge (Grendorž), Lijež.*
7. ZELENA POZADINA. ULJE. 1949. *Privatna kolekcija, Pariz.*
8. SLIKA. ULJE. 1949. *Privatna kolekcija, Pariz.*
9. ŽENE, PTICE, ZVEZDA. ULJE. 1949. *Privatna kolekcija.*
10. ŽENA, MESEC I PTICE. ULJE. 1950. *Kolekcija gospođice B. Barman, Brisel.*
11. BLESAK SUNCA RANJAVA POZNU ZVEZDU. 1951. *Kolekcija G. Zumsteg (Cumšteg), Cirih.*
12. LJUBIČASTA MESEČINA. 1951. *Privatna kolekcija, Pariz.*
13. SLIKA. ULJE NA KARTONU. 1952. *Kolekcija L. G. Clayeux (Kleje), Pariz.*
14. MAKETA ZA MESEČEV ZID. GVAŠ NA HARTIJI. 1958. *Palata UNESCO.*
15. ŽENA KOJA SE MUČI DA DOSTIGNE NEDOSTIŽNO. ULJE NA JUTI. 1954. *Galerija Megt, Pariz.*

vendredi 8 may 1940
10 h. 40 du matin
Varengeville sur mer

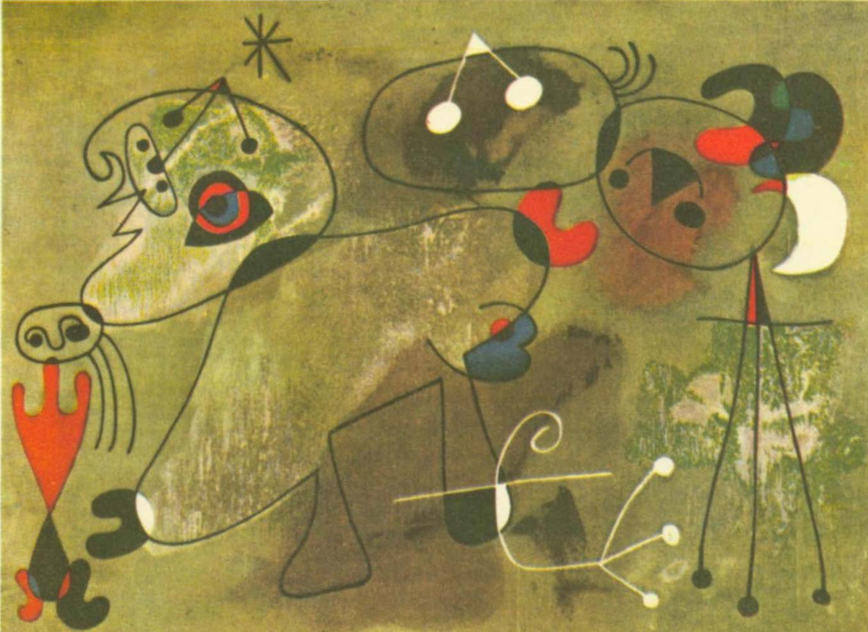

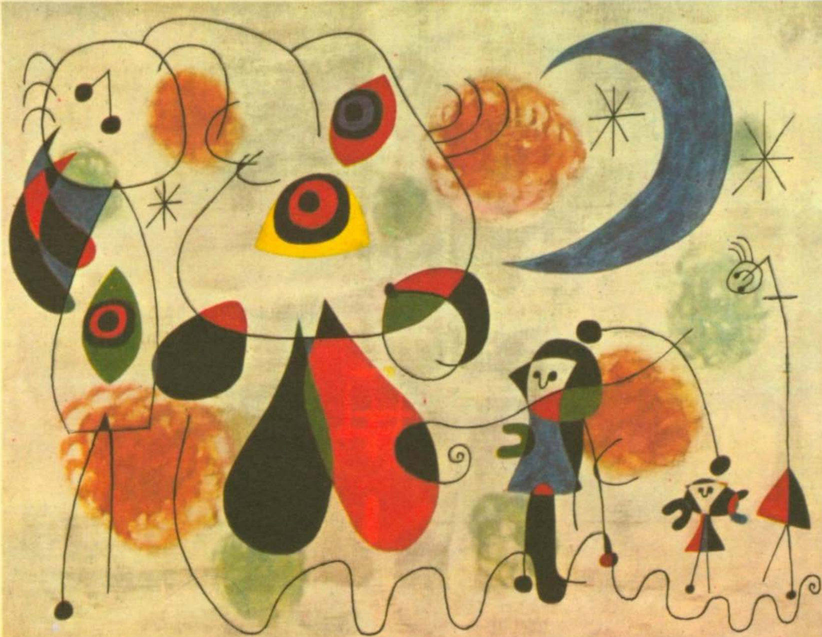

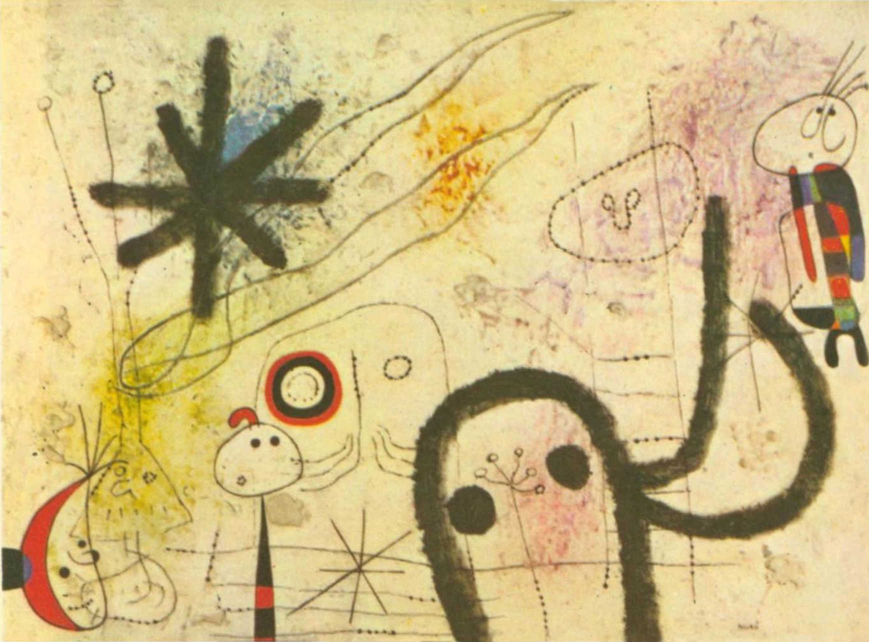

Miró

Miró

